เที่ยวให้รู้ที่ ...ภูสอยดาว

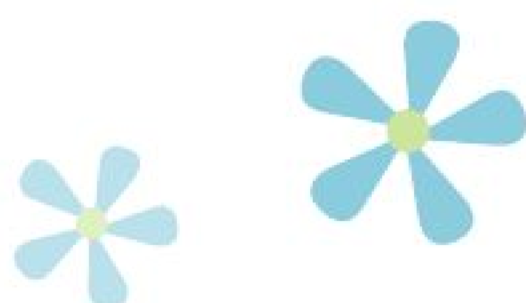
สำนักอุทยานแห่งชาติ
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

อุทยานแห่งชาติ
ภูสอยดาว

สารบัญ

ที่ปรึกษา

เกษมสันต์ จิณณวาโส
อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
จักรกริช วิศิษฐ์พาณิชย์
ผู้อำนวยการสำนักอุทยานแห่งชาติ
ฉกาจ ลาภานุพัฒน์
ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 11
รัตนา ลักขณาวรกุล
ผู้อำนวยการส่วนนันทนาการและสื่อความหมาย
บพิตร ปิงโสภา
หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว

คณะผู้จัดทำ

ชลธร ชำนาญคิด
วสา สุทธิพิบูลย์
นิภาพร ไพศาล
หัสชัย บุญเนือง
พลากร บุญทาวงษ์
ตรีเนตร เพชรนุ้ย
จันทร์เพ็ญ บุญวิภารัตน์
สุทธา สถาปิตานนท์
พงษ์ระวี แสงแข
จีรณัทย์ อุดมสินธ์
บุญทวี ขจรรัตนเมธา

ISBN 978-974-300-957-0
จัดทำเนื้อหา ภาพประกอบ และออกแบบรูปเล่มโดย
บริษัท ณัฏฐานที จำกัด
โทรศัพท์ : 02-274-7198
Email : nutthanaty@yahoo.com

บทนำ

อุทยานแห่งชาติภูสอยดาวได้รับการบันทึกโดยนักเดินทางมากมายถึงความงดงามของป่าสนบนภูสูง ที่สอดประสานเป็นจังหวะงดงามแห่งธรรมชาติ ที่จะเปลี่ยนผ่านจากฤดูกาลสู่ฤดูกาล ซึ่งทำให้มีดอกไม้งามผลิบานเป็นของกำนัลสำหรับคนรักธรรมชาติ ที่ต้องเดินเท้าและทุ่มเทแรงกายแรงใจมายังยอดภูสูงแห่งนี้ เพื่อให้ได้สัมผัสความพิสุทธิ์แห่งธรรมชาติ

ความงดงามของสายหมอก ดอกไม้ และทิวสน เอกลักษณ์ที่ทำให้อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว เป็นจุดหมายปลายทางของคนรักธรรมชาติมากมาย และแน่นอนว่านอกจากจะมีความงามแล้ว คุณค่าของผืนป่าภูสอยดาวยังมีอีกมากมาย ทั้งยังเป็นต้นกำเนิด สายน้ำสำคัญ 2 สาย ที่หล่อเลี้ยงผู้คนจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดพิษณุโลกมานานเนิ่น จึงควรอย่างยิ่งที่จะอนุรักษ์ผืนป่าเอาไว้ตราบนานเท่านาน เพราะนอกจากจะสร้างชีวิตแล้ว ยังสร้างอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนโดยรอบอุทยานแห่งชาติภูสอยดาวอีกด้วย

และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการเดินเท้าฝ่าความชันของภูเขาจะทำให้คุณได้พบกับหัวใจ และความงามแห่งธรรมชาติอย่างแท้จริง ซึ่งสิ่งนั้นคงทำให้ชีวิตนี้มีความสุขและสีสันเพิ่มขึ้นได้อย่างแน่นอน และเชื่อว่าภูสอยดาวคงมอบของขวัญอันมีค่าแก่ผู้มาเยือนอย่างเต็มที่เช่นกัน...

อุทยานแห่งชาติ
ภูสอยดาว

อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว ดินแดนแห่งทิวสน สายหมอก และดอกไม้งาม กับความประทับใจที่ไม่อาจลืมเลือนจากการเข้าไปเยือนและสัมผัส เพราะที่นี่งดงามจนเปรียบได้ดั่งสวนสวรรค์ในเวลาแห่งดอกไม้บาน นักเดินทางที่หลงไหลในความงามของธรรมชาติ ต่างมุ่งหน้าขึ้นสู่ดินแดนแห่งนี้ คล้ายกับเข็มทิศชีวิตของแต่ละคนจะชี้ไปทางเดียวกัน ดั่งเช่นนกอพยพในช่วงฤดูหนาวก็ไม่ปาน...

สำหรับอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นอุทยานแห่งชาติภูสอยดาวครอบคลุมพื้นที่กว่า 212,633 ไร่ เป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 109 ของประเทศ ครอบคลุมบางส่วนของจังหวัดพิษณุโลกและอุตรดิตถ์ มีสภาพผืนป่าอุดมสมบูรณ์อย่างยิ่ง เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงดงามตระการตา โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำตก และดอกไม้นานาชนิดที่จะเบ่งบานผลัดเปลี่ยนกันในแต่ละฤดู

ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ

จากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนตั้งแต่ทิศเหนือจรดใต้ ซึ่งเป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 500-2,100 เมตร ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและป่าไม้ถึง 85 เปอร์เซ็นต์ เป็นที่ราบเพียง 15 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำภาคและลำน้ำปาด

จากเทือกเขาอันสูงชันทำให้สภาพภูมิอากาศเย็นตลอดปี ในช่วงฤดูฝนจะมีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างมาก และในฤดูร้อนบนพื้นราบจะไม่ร้อนมาก

พืชพรรณและสัตว์ป่า

จากความแตกต่างของพื้นที่ภายในอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว ทำให้เกิดความหลากหลาย มีความแตกต่างของพื้นที่อย่างชัดเจน กลายเป็นลักษณะเฉพาะของภูมิอากาศขึ้นมา นั่นจึงทำให้มีพืชพรรณและสัตว์ป่าหลายชนิดที่อาศัยในเขตเฉพาะนั้น ๆ ทั้งยังเป็นปัจจัยให้เกิดความหลากหลายของสังคมป่าเป็นอย่างยิ่ง โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลเป็นตัวแบ่งแยกผืนป่าออกจากกัน สำหรับสัตว์ป่าจะพบได้ไม่บ่อยนักแต่มีสัตว์ป่าสงวนและสัตว์หายากหลายชนิด นอกจากนี้ ยังมีสัตว์เล็ก ๆ ที่มีความน่าสนใจให้เห็นมากมาย อาทิ กะท่าง และนกชนิดต่าง ๆ

ลานสนสามใบ ภูสอยดาว

เป็นลานสนของภูสอยดาว ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสนธรรมชาติกว่า 1,000 ไร่ มีลักษณะเป็นที่ราบยอดตัดบนภูเขาหินทรายของเทือกเขาภูสอยดาว มีความสูง 1,633 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพโดยทั่วไปบนลานสนแห่งนี้จะเป็นที่ราบสลับกับเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ ปกคลุมไปด้วยทุ่งหญ้าและป่าสนสามใบ ซึ่งถือเป็นไม้เด่น ส่วนพื้นล่างจะมีดอกไม้ที่หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปในแต่ละฤดูกาลเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าฝนด้วยแล้วจัดเป็นช่วงฤดูกาลที่โด่งดังที่สุดของลานสนภูสอยดาว ด้วยหนาแน่นไปด้วยดอกหงอนนาคสีม่วงบนสะพรั่งไปทั่วบริเวณท่ามกลางสายหมอก จึงเสมือนหนึ่งสรวงสวรรค์ที่หลายคนต่างมุ่งหวังใครได้ไปเยือนสักคร่าหนึ่ง

ใช่เพียงเท่านั้น นอกจากดอกหงอนนาคอันเปรียบเสมือนราชินีแห่งภูสูงแห่งนี้แล้ว ตามพื้นที่ชื้นแฉะที่มีน้ำขังจะพบกับ สร้อยสุวรรณา กระดุมเงิน หยาดน้ำค้าง ตลอดจนถึงแตรวง พืชล้มลุกมีเหง้าซึ่งจะออกดอกในช่วงฤดูฝนเช่นกัน และเหนือขึ้นไปตามคาคบไม้ก็จะพบกับเอื้องแซะ ส่วนในช่วงฤดูหนาวก็จะมีดอกไม้อีกกลุ่มหนึ่งผลัดเปลี่ยนเข้ามาแทน ให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสในอีกบรรยากาศหนึ่ง นั้นคือ รองเท้านารีอินทนนท์และกล้วยไม้ชนิด ๆ ที่พบเห็นได้ยากในพื้นที่อื่น ๆ

เอื้องดินลาว
Spathoglottis pubescens

ลิ้นมังกร
Habenaria rhodocheila Hance.

ดอกแตรวง

Lilium primulinum var. burmanicum

ชมพูเชียงดาว
Pedicularis siamensis

ผีเสื้อหางติ่งแววเลือน

Papilio arcturus arcturus

ว่านไก่แดง
Aeschynanthus andersonii
C.B.Clarke

เอนอ้าขน
Osbeckia stellata

ดอกหลีดกินซาก
Cotylanthera tenuis Blume SP.

บนเส้นทางสู่สวรรค์ที่ปลายฟ้า...
ภูสอยดาว

สายหมอกขาวไหลอ้อยอิ่งคลอเคลียทิวสนที่ยืนต้นตระหง่านกับเทือกภูเบื้องหลังอันเป็นจุดสูงสุดของเทือกเขาแห่งนี้ ดอกไม้สีม่วงอ่อนหวานชูช่อผลิดอกพร้อมเพรียง และพริ้วไหวไปตามสายลมบางเบา ยามเมื่อแสงผ่านฟ้าที่เปียมเงาฝนลงมาได้ ภาพของดอกไม้งามกับทิวสนเป็นเสมือนแดนสวรรค์ให้คนเดินทางได้เก็บเกี่ยวภาพประทับใจ ซึ่งแน่นอนว่าฤดูกาลของความงามแตกต่างกันออกไป ดอกไม้ในยามฝนโรยราเหลือไว้เพียงก้านช่อดอกกับใบแห้ง สีเขียวชุ่มฉ่ำกลายเป็นสีเหลืองอร่ามของท้องทุ่งที่ฉาบด้วยแสงอาทิตย์อัสดง ในยามแล้งกล้วยไม้หลากชนิดผลิดอกบนคาคบไม้ดูสีสันสดสวย จากธรรมชาติอันงดงามของภูสอยดาวทำให้นักเดินทางจากทั่วทุกสารทิศ เดินทางมาเยือนดินแดนแห่งนี้อย่างไม่ขาดสาย คล้ายกับว่านี่เป็นดินแดนแห่งสรวงสวรรค์ก็ไม่ปาน...

จำเท้าพิชิต

ภูสอยดาว

ความใฝ่ฝันของคนเดินทางที่รักธรรมชาติ
ส่วนใหญ่ไม่พลาดที่จะมาเยือนลานสนบนภูสอยดาว
และมีไม่น้อยที่มาเสพซับความงดงามของธรรมชาติครบ
ทั้งสามฤดู โดยในช่วงฤดูฝน
น้ำตกจะมีน้ำค่อนข้างมากและสวยงามยิ่งนัก โดยน้ำตก
ภูสอยดาวชั้นแรกอยู่ทางด้านขวามือของเดินขึ้นสู่ลานสน
ซึ่งเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของการเดินเท้าเพื่อเข้าไปสัมผัส
แก่นแท้แห่งธรรมชาติ ที่ซ่อนเร้นบางความหมายไว้อย่าง
แนบเนียน ใช่เพียงแค่ตาเห็นแต่ต้องมีหัวใจไว้สัมผัสอีกด้วย

จากบันไดขั้นแรกที่พาให้ก้าวเท้าผ่านไป ค่อย ๆ เลียบเลาะ
สายน้ำไปอย่างแช่มช้าตามจังหวะของเนินเขา ที่แซมด้วย
ดอกไม้สีชมพูหวาน ในยามผลิดอก กับลวดลายบนผิวใบที่
ไม่อาจผ่านตา ใครบางคนให้ชื่อว่าส้มกุ้ง แต่ชนิดนี้ไม่มีสีส้ม
อย่างกุ้งต้ม ทว่าสีดอกชมพูสดลดความกระด้างของหินผา
ได้เป็นอย่างดี
สำหรับส้มกุ้ง หรือบีโกเนีย เป็นไม้อวบน้ำ
อายุยืนในวงศ์ Begoniaceae มีถิ่นกำเนิดอยู่ในพื้นที่เขต
ร้อนชื้น โดยมักขึ้นอยู่ริมลำธาร น้ำตก หรือป่าดิบเขาที่มี
ความชื้นสูง ซึ่งหลายท่านอาจไม่ทราบมาก่อนว่า บีโกเนีย
ในโลกมีอยู่ 1,500 ชนิด ที่สำคัญในเมืองไทยมีบีโกเนีย
มากมายและมีความงามแตกต่างกันไป และที่เห็นขายเป็น
ไม้ประดับนั้น ส่วนใหญ่เป็นลูกผสมทั้งสิ้นและ
มีอยู่มากกว่า 10,000 ชนิด ซึ่งมีการนำต้นแม่พันธุ์ไป
จากเขตร้อนของโลกทั้งสิ้น

ไม่นานกับการเดินชมธรรมชาติอย่างไม่เร่งรีบ ก็ถึงสถานีศึกษาธรรมชาติแห่งที่ 2 สามเฒ่าผู้ยิ่งใหญ่ ที่เป็นเสมือนหมายบอกกล่าวแห่งธรรมชาติถึงช่วงเวลาที่ผ่านมา นักธรรมชาติวิทยาต่างรู้ดีว่าผืนป่าในบริเวณนี้โดนทำลายมาก่อน แต่เมื่อไม่มีใครเข้ามายุ่งเกี่ยว ธรรมชาติก็เริ่มฟื้นตัวเอง โดยส่งไม้เบิกนำออกไปเป็นด่านหน้าในการยึดครองพื้นที่สีเขียวกลับคืนมา เพราะเมื่อมีไม้ใหญ่ให้ร่มเงาและดึงความชื้นเก็บไว้ ทำให้พืชชนิดอื่น ๆ สามารถเติบโตขึ้นได้ในช่วงเวลาต่อมา ซึ่งเป็นกลไกที่ค่อย ๆ เป็นไป อาจจะใช้เวลาเป็นร้อยปี และไม่จำเป็นต้องมีมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องแต่อย่างใด

สำหรับต้นไม้ขนาดใหญ่ที่เห็นอยู่นี้ มีอยู่ด้วยกัน 3 ชนิด คือ ไทร ตะแบกแดง และลำพูป่า ซึ่งร่วมกันบุกเบิกผืนป่ามานานเนิ่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าในอนาคตเหล่าไม้ใหญ่จะเป็นร่มเงาให้กับผืนป่าต่อไป...

จากจุดนี้ไปอีกไม่ไกลนัก หากมาในช่วงปลายฝนต้นหนาว ก็จะมีโอกาสเจอกับพืชดอกงามที่มีชีวิตแสนมหัศจรรย์ แต่ต้องสังเกตให้ดีสักนิด แม้จะมีป้ายสื่อความหมายบอกไว้แล้วก็ตาม แต่เจ้าดอกไม้พวกนี้ก็มักจะแอบอยู่ใต้ใบไม้ อาจจะโผล่ออกมาไม่มากนัก จากลักษณะของดอกสีแดงสด คล้ายกระโถนปากแตรขนาดเล็ก มีจุดสีเหลืองครีมกระจายอยู่บนกลีบ นักพฤกษศาสตร์ตั้งชื่อว่า “กระโถนพระฤๅษี” (*Sapria himalayana*) ซึ่งจะว่าไปแล้วน้อยคนนักที่จะได้เจอกับดอกไม้ชนิดนี้ เพราะมันมีชีวิตแสนลึกลับซับซ้อน ไม่มีลำต้น ไม่มีใบ เมื่อถึงเวลาที่จะดำรงเผ่าพันธุ์ก็มีดอกออกมาให้เห็น ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะมันเป็นกาฝาก หรือพืชเบียน ที่มีชีวิตโดยการดูดน้ำเลี้ยงและธาตุอาหารจากต้นไม้อื่น ๆ ซึ่งเป็นพืชในกลุ่มเดียวกับพวกองุ่นป่า มีชื่อเรียกว่า “เครือเถาน้ำ” เป็นพืชชนิดที่พบเฉพาะในผืนป่าดิบชื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น หากไม่มีเครือเถาน้ำแล้ว กระโถนพระฤๅษีก็คงหมดไปด้วยเช่นกัน...

เมื่อผ่านจากกระโถนพระฤๅษี ก็เดินเลาะตามไหล่เขาเลียบริมน้ำมาเรื่อย ๆ ความงดงามของธรรมชาติก็เปลี่ยนไปอย่างไม่รู้ตัว ผ่านจุดศึกษาธรรมชาติอีกสองจุดคือ ลำพูป่านักบุกเบิกชั้นเยี่ยม กับไม้ไผ่ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งก็น่าสนใจไม่น้อยเลย เพราะนี่คือพืชในกลุ่มหญ้าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก นอกจากนี้ ป่าไผ่ที่ผ่านยังถือว่ามีขนาดของลำไผ่ใหญ่ที่สุดในบรรดาไผ่ที่พบในประเทศไทยอีกด้วย น่าสนใจมากจริง ๆ สำหรับการเดินเท้าในช่วงแรกของเส้นทางสู่ลานสนภูสอยดาว...

จากเนินส่งญาติถึง

เนินมรณะ

เส้นทางเดินราบที่กำลังจะหมดไปจากสายตา เมื่อผ่านดงไผ่ใหญ่เมื่อสักครู่ บันไดอย่างดีทอดตัวขึ้นสู่เนินชันด้านบน กำลังกาย กำลังใจ และความมุ่งมั่นของผู้ที่รักธรรมชาติ จะทำให้ผ่านความลำบากและแสนเหนื่อยไปได้อย่างสบาย ซึ่งเนินข้างหน้าที่รอเราอยู่นี้มีชื่อเรียกอย่างได้เห็นภาพว่า “เนินส่งญาติ” เพราะความชันของเส้นทางเดินเท้า ทำให้ต้องตัดสินใจกันตรงนี้ว่าจะไปต่อ หรือถอยหลัง และมีไม่น้อยที่ต้องล่าถอยกลับไป ปล่อยให้เพื่อน ๆ ที่เปี่ยมแรงกาย แรงใจ เดินไปข้างหน้า คล้ายกับว่าต้องร่ำลาและส่งญาติก็มิปาน...

จากทางเดินเท้าที่ทอดผ่านป่าไผ่ร่มครึ้ม พาเราขึ้นไปอย่างช้า ๆ สู่ยอดเนินซึ่งระหว่างทางเต็มไปด้วยดอกไม้เล็ก ๆ ที่จะผลิดอกในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน หากเป็นฤดูฝนก็จะมีพวกขิงข่าให้เราเห็นหลายชนิด เมื่อผ่านเนินส่งญาติไปได้ก็จะพบเนินป่าก่อ รอรับอยู่ข้างหน้าแม้จะเหลือระยะทางอีกพอสมควร แต่ความมุ่งมั่นและความงดงามของสภาพสองข้างทาง จะช่วยให้การเดินเท้า
เป็นไปอย่างสบายอารมณ์

ผ่านป่าไผ่เล็ก ๆ และเนินต่าง ๆ กันมาพอสมควร ซึ่งเนินนี้จะพาเราไปยังเนินป่าก่อ อีกหนึ่งสังคมป่าที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะว่าป่าประเภทนี้ นอกจากจะบอกให้เรารู้ว่ากำลังเพิ่มระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลมากยิ่งขึ้นแล้ว ผลของมันยังถือเป็นอาหารสุดโปรดของสัตว์ต่าง ๆ รวมถึงพวกเราด้วย และเนินแห่งนี้ก็ได้รับการขนานนามตามไม้เด่นนี่เอง เพราะละแวกนี้เต็มไปด้วยต้นก่อหรือต้นโอ๊ก เนื่องจากป่าดิบเขามีความโปร่งของพื้นป่าค่อนข้างสูงทำให้มีพรรณไม้มากมายให้เราได้ชมไปตลอดทาง และหากมาในช่วงผลก่อสุก ก็อาจจะได้เจอกับสัตว์ต่าง ๆ ที่เข้ามากินอาหารที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าทางโภชนาการ หากต้นไทรเป็นอาหารชั้นดีให้กับนกและสัตว์ ต้นก่อก็ไม่ด้อยไปกว่ากันเลย เพราะในยามผลสุกจะเป็นเสมือนร้านอาหารชั้นดีเช่นกัน ซึ่งบ่อยครั้งที่เราได้ลองชิมรสชาดของก่อคั่ว ที่แม้จะไม่ดีเลิศเท่าเกาลัดจากต่างประเทศ แต่ก็พอจะทำให้มีอะไรขบเคี้ยวยามว่างได้เป็นอย่างดี

หลังจากต้องรีดเค้นพลังผ่านกันมาหลายเนิน ในที่สุดก็เข้าสู่เนินเสือโคร่ง ฟังดูอาจจะน่ากลัวไม่น้อย แต่แท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะเนินแห่งนี้เป็นเสมือนสิ่งประโลมใจยามที่ร่างกายเหนื่อยอ่อน เนื่องจากว่าชื่อของไม้เด่นเป็นต้นกำลังเสือโคร่ง (*Betula alnoides*) ที่คนโบราณนำเปลือกมาใช้เป็นยาสมุนไพร มีกลิ่นหอมคล้ายการบูร ชาวบ้านมักนำไปต้มน้ำดื่มเป็นยาสมุนไพรบำรุงกำลัง ทำให้เจริญอาหาร ขับลมในลำไส้ บำรุงเส้นเอ็นให้แข็งแรง และแก้ปวดเมื่อยตามร่างกายได้เด็ดขาดนัก จึงถูกตั้งชื่อว่า “กำลังเสือโคร่ง” ด้วยสรรพคุณนี้เองจึงทำให้ต้นกำลังเสือโคร่งมีเหลือน้อยในปัจจุบัน เนื่องจากถูกถากเปลือกจนเหลือแต่แก่น จึงไม่มีทางลำเลียงอาหารไปหล่อเลี้ยงกิ่งก้าน ส่วนยอดและใบ จนยืนต้นตายในที่สุด แต่อย่าจำสับสนกับนางพญาเสือโคร่งที่ออกดอกในช่วงฤดูหนาวสีชมพูหวานสวยนะ เพราะเป็นคนละชนิดกัน

จากเนินเสือโคร่งเราต้องเดินผ่านเนินชันไปอีกพอสมควร เพื่อที่จะไปยังจุดที่เส้นทางเดินชันและยากที่สุด เรียกว่าเนินนี้ทำให้นักเดินทางมากมายต้องแทบยอมสยบ และอีกไม่น้อยที่ได้ยินเสียงเล่าลือถึงความโหด ความชัน ความยากลำบากของเนินสุดท้ายก่อนถึงลานสนอันเป็นดั่งสรวงสวรรค์ คงเป็นเรื่องปกติที่การเดินทางไปชมสิ่งสวยงามตามธรรมชาติ ย่อมต้องฝ่าฟันและต่อสู้กับสิ่งต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะต่อสู้กับตัวเราเอง ที่พร้อมจะกลับหลังมากกว่าจะก้าวไปข้างหน้า ทว่าสิ่งที่รออยู่เบื้องหน้านั้นมีมากกว่าที่เราจะคิดได้ ดังนั้นเนินชันเพียงแค่นี้ไม่เกินกำลังเราแน่ เพราะที่ผ่านมาใช้กำลังไปมหาศาล ปลายทางอีกเพียงแค่ 1.1 กิโลเมตร รับรองว่าผ่านไปได้อย่างสบาย

ดอกแตรวง
(*Lilium primulinum* Baker var. *burmanica* (W.W. Smith) Stern)

ทำไมต้องเป็นเนินมรณะ ชื่อช่างดุดันและโหดร้ายมากเลย เรียกว่าไม่มีกำลังในการเดินเท้าแม้แต่น้อย สภาพเส้นทางเป็นเนินชันดิก ไม่มีต้นไม้ใหญ่ มีแต่ทุ่งหญ้าและไม้พุ่มเล็ก ๆ เพราะมีลมแรงอยู่ตลอดเวลา อีกสาเหตุหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บริเวณนี้คงสภาพเป็นทุ่งหญ้าก็คือ ไฟป่า แต่จะว่าไปแล้วเสน่ห์แห่งสายลมที่พัดผ่านทุ่งหญ้าริมหน้าผา ท่ามกลางสายหมอกและหยาดน้ำค้าง ในบริเวณนี้ก็ทำให้ลืมชื่ออันน่าหวาดกลัวของเนินแห่งนี้ได้เหมือนกัน

อีกเพียงไม่กี่อึดใจก็พบกับลานสนสามใบอันงดงาม เต็มไปด้วยดอกไม้ผลิบานสะพรั่งในทุกฤดูฝน และมีความงามของท้องทุ่งสีทองในยามหนาว สิ่งสวยงามของธรรมชาติแปรเปลี่ยนไปตามฤดูกาล ฝากความงดงามไว้ให้ผู้ที่หลงไหลและรักธรรมชาติได้เข้ามาเสพซับ อย่างเคารพและหวงแหนในความงามของโลกใบนี้ไปอีกนานเท่านาน...

สวนสวรรค์บน

ลานสนภูสอยดาว

ท่ามกลางสายหมอกที่โปรยปกคลุมทิวสนและทุ่งดอกไม้ คล้ายจะซ่อนความอ่อนหวานและงดงามไว้ให้พ้นสายตา สายลมจากหุบเขาพัดกรูพาสายหมอกจางไปเผยให้เห็นสิ่งซ่อนเร้น

ดอกสีม่วงอ่อนหวานบานสะพรั่งสุดสายตา บางดอกถูกหุ้มไว้ด้วยหยดน้ำที่ทิ้งไว้โดยความฉ่ำชื้น แสงแดดส่องลงมาได้เป็นบางคราว ช่วยให้บรรยากาศอบอุ่นขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ พลังของธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ช่วยขับกล่อมให้ผู้พบเห็นได้มีพลังชีวิตที่ยืนยาว และเต็มเปี่ยมไปด้วยความอิ่มเอม...

บรรยากาศในช่วงฤดูฝนของภูสอยดาว นับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์และเด่นอย่างมากในเรื่องของลานดอกไม้ ที่จะผลิดอกบานรับสายฝนกันอย่างพร้อมเพรียง หนาแน่น ใช่เพียงดอกหงอนนาคเท่านั้นที่บานเต็มลานภู แต่มีดอกไม้เล็ก ๆ ชนิดอื่นอีกด้วย อาทิ ชมพูเชียงดาว หรีดดอกแตรวง สร้อยสุวรรณา ตาเหินไหว กล้วยไม้ไม่น้อยชนิดที่ผลิดอกในยามนี้ อย่าง เอื้องแซะ อั้วเขากวาง นางตาย ว่านหัวครู เหลืองพิศมร นอกจากนี้ ยังมีพรรณไม้อีกหลายหลากให้ค้นหาและชื่นชม

จากสายหมอกที่เคยห่มผืนป่าเขียวสดชื่นกลับแปรเปลี่ยนไป เมื่อความชื้นลดลงและความหนาวเย็นเข้ามาแทนที่ เสียงลมกรีด ทิวสนหวีดหวิว หลังคาเต็นท์กระพือให้ลมหนาวแทรกตัวเข้ามา แสงดาวบนท้องฟ้าสกาวสุกสว่าง มองเห็นใกล้ ๆ จนแทบคว้าเอามากอดให้อุ่นกาย มันเป็นความรู้สึกของคืนหนาวท่ามกลางเงาสน แสงดาว ลมหนาว และความรู้สึกอันละเมียดงามที่เราผ่านความยากเข็ญระหว่างทางมาอย่างเหนื่อยกาย ทว่าสิ่งงดงามเหล่านี้ทำให้หัวใจได้กระชุ่มกระชวย

ในห้วงกาลที่ความหนาวเย็นปกคลุมผืนป่า ดอกไม้ป่าผลิดอกเริงร่ารื่นรมณ์ มวลแมลงบินร่อนหาน้ำหวาน เสียงนกร้องร่ำ เสียงแผ่วกระซิบมากับสายลมให้ต้องเงี่ยหูฟังสำเนียงอ่อนหวาน สรรพชีวิตกำลังส่งสัญญาณแห่งความสุขสู่กัน พวกเราผู้ไม่อาจเข้าถึงได้อย่างแท้จริง คงทำได้เพียงเก็บความประทับใจเหล่านั้นให้คงอยู่ตลอดไปในความทรงจำ ถึงลานสนภูสอยดาวที่ยามหนาวจับจิตนั้น ช่างบันดาลความสุขได้อย่างเปี่ยมล้น

ผ่านพ้นลมหนาวเข้าสู่ฤดูแล้งบนความชื้นบนภูหินทรายยอดตัดเริ่มหมดไป สรรพชีวิตทั้งหลายพักตัวและลดการสูญเสียน้ำ ดอกไม้เริ่มหมดไปจากท้องทุ่ง แต่มีไม้พุ่มหลายชนิดที่เริ่มผลิดอกสร้างความงดงามให้กับผืนป่า ทั้งกุหลาบขาว ประทัดดอย เอื้องตาเหิน แต่ยามนี้เองที่เราจะได้สัมผัสกับสิ่งมีชีวิตพิเศษที่หาดูได้ไม่ง่ายเลย นั่นคือ กะท่าง หรือจักกิ้มน้ำ ที่อาศัยอยู่ในลำธารบนลานสน พวกมันจะแช่อยู่ในน้ำตื้น ๆ ให้พวกเราได้ไปแอบมองเจ้าสัตว์ประหลาดตัวนี้ ที่หน้าตาเป็นสัตว์เลื้อยคลานแต่ดำน้ำได้นานกว่าปกติมาก

ความมหัศจรรย์ของภูสอยดาวที่ได้กล่าวมานั้น นับเป็นเพียงส่วนน้อยนิดที่นำมากล่าวอ้าง แต่หากท่านได้ไปสัมผัสด้วยตัวเองจะเข้าใจว่า ความงามของธรรมชาตินั้นหาที่สุดมิได้ และตักตวงใส่ในความทรงจำได้อย่างไม่อั้น แต่นั่นคงต้องขอให้คุณออกจากบ้านเสียก่อน...
ผืนป่าเมืองไทยยังรอให้คุณเข้าไปศึกษาธรรมชาติอีกมากมาย...

กะท่าง
(*Tylototriton verrucosus* Anderson)

อั้วละอองจันทร์

กล้วยไม้สกุลใหม่ของไทย และชนิดย่อยใหม่ของโลก

(*Satyrium yunnanense* subsp. *longispica* Kurzweil and Suksathan)

กล้วยไม้ดินขนาดกลางชูช่อดอกสีเหลืองสดใสท่ามกลางสายหมอกที่ห่มคลุมผืนป่า ดอกไม้เล็ก ๆ มากมายขึ้นอยู่รอบข้างคล้ายจะเป็นเพื่อนกันในยามนี้ ในผืนป่าห่างไกลจากผู้คน ธรรมชาติเป็นไปอย่างเรียบง่าย ตามฤดูกาลที่ผ่านพ้นในเวลาที่สายฝนห่มคลุมผืนดิน ดอกไม้เล็ก ๆ ต่างแตกใบชูก้าน ผลิดอกกันอย่างเร่งด่วน เพราะเวลานี้เหมาะสมที่จะกระจายพันธุ์ให้คงอยู่บนผืนโลก นานแค่ไหนแล้วที่กล้วยไม้บนภูสอยดาวเบ่งบานอย่างงดงาม ทว่าเมื่อไม่นานมานี้ได้มีคณะสำรวจพรรณไม้ได้ขึ้นไปเก็บข้อมูล และพบกล้วยไม้ชนิดหนึ่งที่ถือว่ามีคุณค่าต่อวงการพฤกษศาสตร์อย่างยิ่ง เมื่อทำการศึกษาจึงพบว่าเป็นสกุลใหม่ของประเทศไทย และเป็นชนิดใหม่ของโลกเลยทีเดียว

การสำรวจคราวนั้นมีขึ้นในวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2551 โดยคณะสำรวจพรรณพฤกษชาติขององค์การพฤกษศาสตร์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว ได้ร่วมกันสำรวจความหลากหลายของพรรณไม้ในเขตอุทยานฯ ซึ่งได้พบกับสิ่งต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เคยมีรายงานแล้วในวงวิชาการ และสิ่งใหม่ในโลกพฤกษศาสตร์ ทว่าในที่นี้ขอนำกล้วยไม้ดินดอกสีเหลืองงดงามมารายงาน เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่หลายคนสนใจใคร่รู้...

เรื่อง หัสชัย บุญเนือง
ภาพ ดร.ปิยเกษตร สุขสถาน

"ดอกสีเหลืองกลม ๆ กลีบปาก
ยาวปลายเป็นสามแฉก
มีเดือยดอกขนาดเล็กด้านหลัง
ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะ
ของกล้วยไม้ในสกุลนี้ ช่อ
ดอกยาวกว่าชนิดที่พบในจีน
และมีความแตกต่างกันในราย
ละเอียดอยู่พอควร เมื่อทำการศึกษาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ
กล้วยไม้ในสกุลนี้ จึงได้ตั้งขึ้นเป็นชนิดย่อยใหม่ว่า
Satyrium yunnanense subsp. *longispica*
Kurzweil and Suksathan
ซึ่งถือว่าเป็นกล้วยไม้สกุลใหม่ของประเทศไทย
และยังเป็นชนิดย่อยใหม่ของโลก โดยใช้ชื่อชนิดย่อยว่า
longispica หมายถึง ช่อดอกยาว"

ดร.ปิยเกษตร สุขสถาน ให้ความเห็นและตั้งชื่อไทยว่า "อั้วละอองจันทร์" ตามแนวความคิดที่ว่ากล้วยไม้ชนิดนี้มีสีเหลืองสดใส อยู่บนดอยสูงใกล้กับพระจันทร์มาก ซึ่งทำให้เกิดจินตนาการถึงละอองจันทร์ที่ปลิวลงมาติดกลีบดอก ได้มองเห็นเป็นความงามประดับผืนดิน

สำหรับกล้วยไม้ดินสีเหลืองชนิดนี้ มีการค้นพบโดย ดร.ปิยเกษตร สุขสถาน นักพฤกษศาสตร์ สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้ศึกษาร่วมกับ Dr. Hubert Kurzweil นักพฤกษศาสตร์ จากสวนพฤกษศาสตร์สิงคโปร์ ผู้เชี่ยวชาญกล้วยไม้ในสกุล Satyrium จนทำให้เกิดความภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ต่อทรัพยากรทางธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่ยังมีให้เห็นอีกไม่น้อย ทั้งนี้ในโลกแห่งวิชาการยังคงมีการค้นพบสิ่งมีชีวิตใหม่ ๆ อยู่เสมอ ในเขตอุทยานแห่งชาติภูสอยดาวยังคงมีพืชและสัตว์อีกหลากหลายชนิดที่รอการค้นพบและทำการศึกษา แต่นั่นก็คงต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ว่าเราจะร่วมกันรักษาผืนป่าแห่งนี้ให้คงสภาพแห่งความอุดมสมบูรณ์ไว้ได้นานขนาดไหน...

เอื้องกลีบติด
Gastrodia exilis

สิงโตขนตาแดง

Bulbophyllum lemniscatoides

เอื้องกลีบขาว
Dendrobium sp.

ลานสนบนภูสูง

ลานสน คือ บริเวณที่ราบเหนือยอดเขาที่มีต้นสนธรรมชาติขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น โดยส่วนใหญ่ลานที่ว่านี้จะต้องอยู่บนภูเขายอดตัด หรือที่ราบเหนือยอดเขา ปัจจัยกำหนดที่สำคัญที่ก่อให้เกิดป่าสนเขาก็คือ สภาพภูมิอากาศที่มีอุณหภูมิค่อนข้างต่ำเป็นระยะยาวนาน สภาพดินที่ค่อนข้างเป็นกรดจัดและความแห้งแล้งในช่วงฤดูแล้งที่ไม้ป่าดงดิบปรับตัวได้ยาก ส่วนไม้เด่นบนยอดภูสอยดาว แน่นอนว่าย่อมเป็นสนเขา ซึ่งในบ้านเราจะมีอยู่ 2 ชนิดด้วยกัน คือ สนสองใบและสนสามใบ ที่หากมองผ่าน ๆ อาจจะแยกกันไม่ออกว่าแตกต่างกันอย่างไร

โดยสนสามใบ เป็นพืชอยู่ในวงศ์ Pinaceae มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Pinus kesiya* Royle ex Gordon มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศพม่า มักขึ้นเป็นกลุ่มอยู่ตามเนินเขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,000-1,600 เมตร มีลำต้นตรงขนาดใหญ่สูง 10-30 เมตร เป็นไม้ที่ไม่ผลัดใบ เรือนยอดเป็นพุ่มกลมสวยงาม ลักษณะลำต้นเหมือนสนสองใบทุกอย่าง แต่จะมีเปลือกสีน้ำตาลปนชมพูอ่อน ล่อนเป็นสะเก็ดตื้น ๆ รูปตาข่าย ใบเล็กยาวเรียวเป็นรูปเข็ม ไม่แข็ง ออกเป็นกระจุก ๆ ละ 3 ใบ เวียนสลับถี่ตามปลายกิ่ง ปลายใบแหลม โคนใบอัดแน่นอยู่ในกระเปาะ ผลเมื่ออ่อนมีลักษณะกลม เมื่อแก่จะแยกเป็นกลีบ ๆ กลีบแข็งเป็นรูปกรวยคว่ำ เมล็ดรูปรี ๆ มีครีบบาง ๆ สีขาว ก้านผลยาว

ส่วนสนสองใบเป็นพืชอยู่ในวงศ์เดียวกับสนสามใบ แต่จะมีลำต้นที่สูงใหญ่กว่า เปลือกสีน้ำตาลเข้มเกือบดำ แตกเป็นร่องลึกตามยาว กระจุกใบมี 2 ใบตามชื่อ โดยมีชื่อวิทยาศาสตร์ *Pinus merkusii* Jungh. & de Vriese อย่างไรก็ตาม แม้สนเขาทั้งสองชนิดนี้จะมีหลายอย่างที่คล้ายคลึงกันอยู่มาก แต่สำหรับที่อุทยานแห่งชาติภูสอยดาวจะมีสนเขาชนิดแรกคือ สนสามใบขึ้นปกคลุมอยู่อย่างหนาแน่นเหนือลานสนเป็นบริเวณกว้าง ก่อเกิดระบบนิเวศในพื้นที่ที่จะพึ่งพาอาศัยกัน แม้กระทั่งเศษซากของใบสนที่ทับถมกันอยู่อย่างมหาศาล และย่อยสลายค่อนข้างยากบนผืนดินนั้น เมื่อประกอบกับดอกไม้ป่าที่บานสะพรั่งไปทั่วผืนป่าที่เด่น ๆ อันได้แก่ หงอนนาค กระดุมเงิน สร้อยสุวรรณา ที่ออกเดินสะพรั่งในฤดูฝน ครั้นถึงฤดูแล้งก็จะกลายเป็นเชื้อเพลิงอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ป่าสนเขาบริเวณนี้มักเกิดไฟป่าอยู่เป็นประจำ

แต่ก็ไม่ต้องตกอกตกใจ หรือกลัวว่าป่าสนเขาผืนนี้จะสูญพันธุ์ไปจากดอยสูงแห่งนี้ ด้วยระบบนิเวศที่ออกแบบมาอย่างดี ทำให้แต่ละปีจะมีเชื้อเพลิงให้ไฟป่าได้เผาผลาญอยู่ในปริมาณที่พอเหมาะพอดี จนไม่ส่งผลกระทบต่อต้นสนมากนักเขา ประกอบกับสนเขามีวิวัฒนาการควบคู่กับไฟป่ามาเป็นระยะเวลายาวนาน จนทำให้เปลือกมีความหนามากพอที่จะป้องกันความร้อนจากไฟป่าไม่ให้เข้าไปทำลายเนื้อเยื่อ ดังจะเห็นได้จากสนบางต้นปรากฏร่องรอยไฟไหม้ดำไปทั้งต้น แต่ทว่าสามารถยืนหยัดยืนต้นท้าทายกาลเวลาอยู่ได้ถึงวันนี้

แต่ทว่าการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามอันเป็นการละเมิดข้อห้ามตามที่กำหนด หรือกฎระเบียบของอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว จะโดยตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจนั้นอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศเหนือลานสนแห่งนี้ก็เป็นได้ ดังนั้น ทางออกที่เราจะช่วยกันได้คือ ต้องเคารพตามกฎกติกาที่ทางอุทยานแห่งชาติได้วางไว้อย่างเคร่งครัด เพราะไม่เช่นนั้น รุ่งเช้าของวันใหม่ในปีถัดไป มนต์เสน่ห์ของดินแดนเหนือดอยสูง ดงสน บนภูหนาวชายแดนไทย-ลาว อาจไม่หลงเหลือความน่าหลงใหลให้หมู่ชนนักเดินทางรุ่นหลังได้รับรู้อีกต่อไป

พืชกินซาก...
ชีวิตลึกลับแห่งพงไพร

เมื่อพืชไม่สามารถสังเคราะห์แสงได้ ในบรรดาพืชดอกไม่น้อยกว่า 2 แสนชนิด มีพรรณไม้อยู่กลุ่มหนึ่งซึ่งน่าสนใจยิ่งนัก เนื่องจากพวกมันไม่มีใบและไม่สามารถผลิตอาหารสำหรับเลี้ยงตัวเองได้ แต่ใช้วิธีการดูดอาหารจากพืชชนิดอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นการดำรงชีวิตขั้นสูงสุดก็ว่าได้

โดยปกติเราแบ่งพืชออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มพืชที่สร้างอาหารได้เอง (Autotrophic plant) กลุ่มพืชเบียนหรือพืชกาฝาก (Parasitic plant) และกลุ่มพืชกินซาก (Mycotrophic plant) ซึ่งผมจะพาไปทำความรู้จักกับกลุ่มหลังกัน จะได้ทราบว่าเมื่อพืชไม่มีใบ ไม่มีสารสีเขียวสำหรับสังเคราะห์แสง ไม่เบียดเบียนพืชชนิดอื่นแล้วพวกมันเจริญเติบโตได้อย่างไร

พรรณไม้ในกลุ่มมายโคโทรฟิค (Mycotrophic) หรือกลุ่มพรรณไม้กินซาก มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มคือ ไม่มีสารสีเขียว หรือคลอโรฟีลล์สำหรับช่วยในการสังเคราะห์แสงอยู่เลย และใบก็ลดรูปลงมาเหลือเป็นเพียงเกล็ดเล็กๆ บนก้านและตามลำต้น หรือบางชนิดอาจไม่ปรากฏให้เห็นเลย ทำให้ไม่สามารถผลิตอาหารได้เอง แต่ได้นำราเข้ามาอยู่ในเซลล์และราก็ทำหน้าที่นำอาหารจากภายนอกเข้ามา ส่วนพืชในกลุ่มนี้ก็คอยปล่อยน้ำย่อย (Enzyme) ซึ่งเป็นสารโปรตีนออกมาเพื่อย่อยราบางส่วน แล้วนำไปใช้เป็นอาหาร นักวิชาการได้ทำการศึกษาพืชกลุ่มนี้อย่างเข้มข้นและสรุปออกมาได้ว่า พืชในกลุ่มนี้เป็นพืชเบียนรา เพราะว่าพวกมันไม่มีส่วนในการสร้างหรือผลิตอาหารเลย แต่ได้ย่อยสลายราเพื่อนำมาเป็นธาตุอาหาร อาจกล่าวได้ว่าพรรณไม้ไร้คลอโรฟีลล์เหล่านี้ จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้หากปราศจากราคู่ชีวิต

ภายในอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว สามารถพบพืชกินซากได้หลายชนิด ซึ่งเป็นพืชในวงศ์กล้วยไม้ (Orchidaceae) 3 ชนิด และวงศ์หรีด (Gentianaceae) 1 ชนิด และหากมีการสำรวจอย่างจริงจังเชื่อว่าน่าจะมีรายงานเพิ่มเติมแน่นอน สำหรับกลุ่มกล้วยไม้กินซากนั้น แต่ละชนิดก็มีความงดงามแปลกตาทั้งสิ้น โดยทั้ง 3 ชนิด ได้แก่
กล้วยไม้มด (*Epipogium roseum* (D.Don) Lindl.)
เอื้องแฝงภู (*Aphyllorchis montana* Rchb. f.)
เอื้องกลีบติด (*Gastrodia exilis* Hook. f.)
กล้วยไม้มดดอกขาว (Didymoplexis pallens)
กล้วยส้มสยาม (Didymoplexiella siamensis) โดยทั้งหมดนี้ต่างผลิดอกให้เห็นตั้งแต่ในช่วงต้นฝน จนช่วงท้ายของฤดูฝนจึงจะบานทั้งหมด และอีกชนิดที่มีความน่าสนใจไม่น้อยก็คือ ดอกหรีดขาว (*Cotylanthera* sp.) ซึ่งมีลำต้นสีขาวใสขนาดเล็ก และดอกสีม่วงจาง ๆ กับเกสรสีเหลืองสด พบในผืนป่าที่มีความชื้นสูง รวมถึงพืชกินซากขนาดเล็กในวงศ์หญ้าข้าวก่ำ (Burmanniaceae) โดยทั้งหมดนี้นับได้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิต มหัศจรรย์แห่งพงไพรเลยทีเดียว

เอื้องสีลา
Tainia viridifusca

แววมยุรา
Torenia sp.

กล้วยปลวก

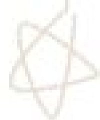
Epipogium roseum

ดอกดินแดง
Aeginetia indica

เอื้องปีกไก่
Agrostophyllum brevipes

นกเด้าลมหลังเทา
Motacilla cinerea

ดอกไม้ป่า
นานาพันธุ์

กระโถนพระฤาษี

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Sapria himalayana* Griff.

วงศ์ : Rafflesiaceae

กระโถนพระฤาษี ขึ้นตามพื้นดินที่ทับถมไปด้วยใบไม้ที่ผุเปื่อย มีความชุ่มชื้นอยู่ตลอด ชุช่อตามพื้นดินลักษณะเป็นรูปถ้วยชาขนาดใหญ่ คล้ายกับกระโถนปากบาน ดอกสีแดงสด มีจุดเหลือง สวดสะดุดตา รากของกระโถนพระ ฤาษี เกาะติดอยู่กับเครือเถาน้ำ ถือเป็นพืชกาฝาก ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ยกย่องให้เป็นพืชที่มีวิวัฒนาการสูงสุด ดอกออกเดี่ยว ๆ หรือเป็นกลุ่ม ดอกอ่อนรูปร่างกลมขนาดเท่าผลมะนาว เมื่อบานเต็มที่มีขนาดกว้าง 10-15 ซม. กลีบดอกมีลักษณะอุ้มน้ำติดกัน ต่อจากฐานดอกแข็ง ๆ ส่วนปลายแยกเป็นแฉก ประมาณ 10 แฉก บริเวณกึ่งกลางหลอดด้านในจะมีพังผืดติดอยู่เป็นรูปวงแหวนมองเห็นเกสรสีสวยประมาณ 20 อัน ออกดอกราวเดือนพฤศจิกายน-เดือนมกราคม

หงอนนาค

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Murdannia gigantea* (Vahl) G.brückn.

วงศ์ : Commelinaceae

หงอนนาค บางท้องถิ่นเรียกว่า หญ้าหงอนเงือก หรือ น้ำค้างกลางเที่ยง เป็นดอกไม้สีหวานสดใส พบเฉพาะในธรรมชาติเท่านั้น เจริญเติบโตได้ดีบนยอดภูเขาสูงที่อากาศหนาวเย็น ลักษณะเป็นพืชล้มลุกขึ้นกันเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ ลำต้นสูงประมาณ 1 เมตร ใบ เป็นรูปดาบยาว 15-40 ซม. กว้าง 4-12 ซม. ดอกออกเป็นช่อตั้งที่ปลายกิ่ง หรือปลายยอด สีชมพูค่อนข้างหายาก กลีบดอกมีสามกลีบ ดอกตรงกลางตั้งฉากกับดอกด้านข้าง จะบานเมื่อเจอแสงแดด ส่วนล่างของดอกมักมีน้ำค้างติดอยู่ทุกดอก แม้จะอยู่ในช่วงที่แดดจัดก็ตาม จนได้รับฉายาว่า “น้ำค้างกลางเที่ยง” ออกดอกตลอดปี โดยเฉพาะในฤดูฝน ช่วงเดือนกันยายน-เดือนตุลาคม พบมากทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รองเท้านารีอินทนนท์

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Paphiopedilum villosum* (Lindl.) Stein

วงศ์ : Orchidaceae

รองเท้านารีอินทนนท์ เป็นกล้วยไม้อิงอาศัยมักขึ้นอยู่ตามต้นไม้เปลือกหนา ปกคลุมด้วยมอสส์ เฟิน ตะไคร่น้ำ โดยจะหยั่งรากไปตามเปลือกไม้ มีลำต้นสั้นและแตกกอ ใบรูปแถบขอบขนาน ยาวประมาณ 20-25 ซม. ปลายใบหยักแหลม ผิวใบด้านบนสีเขียวเข้ม โคนสีม่วงแกมแดง ดอกออกเดี่ยว ๆ ตามซอกใบ สีเขียวหรือสีเขียวจุดม่วง มีขนยาวนุ่มปกคลุม กลีบดอกเป็น ช้อนบิดและแผ่โค้ง แถบบนสีน้ำตาลอมแดง แถบล่างสีเหลือง ออกดอกในเดือนธันวาคม-เดือนกุมภาพันธ์ นับเป็นพืชหายากอีกชนิดหนึ่งในประเทศไทย พบบริเวณป่าดิบเขา ความชื้นสูงและอุณภูมิต่ำ ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ว่านไก่แดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aeschynanthus andersonii* C.B.Clarke

วงศ์ : Gesneriaceae

ว่านไก่แดง เป็นพืชอิงอาศัยเช่นเดียวกับกล้วยไม้ ขึ้นเป็นต้นเดี่ยว ๆ หรือเป็นกอสูงไม่เกิน 40 ซม. ชอบความชื้นและอากาศเย็น มักเกาะอยู่ตามต้นไม้ใหญ่ ลำต้นคดงอและค่อนข้างเปราะ ขึ้นตามภูเขาที่สูงจากระดับน้ำทะเล ตั้งแต่ 1,000 ม. ขึ้นไป พบมากใน ภาคเหนือ ใบเล็กขอบขนานรูปหอก กว้างประมาณ 1 ซม. ยาวประมาณ 3 ซม. ขอบใบเรียบ หรือหยักเป็นคลื่นบ้างเล็กน้อย ท้องใบมีขนยาวประปราย ส่วนหลังใบเกลี้ยง หรือเกือบเกลี้ยง ดอกสีแดงสดสะดุดตาออกตามยอดเดี่ยว ๆ หรือเป็นกระจุก แต่ละดอกมีก้านเรียวยาวประมาณ 1 ซม. ชุดอกตั้งตรง กลีบดอกเป็นหลอดยาวโค้งคล้ายมีดขอ หรือรูปแตรงอนยาวประมาณ 3-4 ซม. ปลายหลอดผายออกและหยักเป็นกลีบ บริเวณปากหลอดมีขนประปราย

เอ็นอ้าขน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Osbeckia stellata* Buch.-Ham.ex KerGawl.

วงศ์ : Melastomataceae

เอ็นอ้าขน เป็นไม้พุ่มเตี้ย สูงประมาณ 2 เมตร ลำต้นกลม ยาวสีเขียว และมีขนปกคลุมอยู่ ใบเป็นรูปรีขอบขนาน ปลายแหลม ยาวประมาณ 7-14 ซม. ดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง มีดอกย่อยจำนวนมาก ดอกสีม่วง 4 กลีบ บานอ้าเต็มที่กลีบจะงองุ้ม ออกดอกตลอดปี กระจายพันธุ์อยู่ในแถบเขตร้อนของทวีปเอเชีย ในประเทศไทยพบได้ทุกภูมิภาค ที่พื้นที่ชุ่มชื้นริมน้ำ ภูเขาสูง ทุ่งหญ้าป่าสน เป็นพืชที่อยู่ในวงศ์เดียวกับโคลงเคลงแต่ต่างสกุลกัน มีประโยชน์ทางสมุนไพร รากสามารถนำมาต้มกินแก้โรคบิดได้

ดอกแตรวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Lilium primulinum* Baker var. *burmanicum* Stern

วงศ์ : Liliaceae

ลิลลี่ป่า ลิลลี่ดอย หรือดอกแตรวง เป็นพืชหายากชนิดหนึ่ง มีลักษณะเป็นพืชล้มลุกมีเหง้าอยู่ใต้ดิน ลำต้นเจริญเติบโตได้ดีในฤดูฝนและจะแห้งไปในฤดูแล้ง หัวใต้ดินจะแตกใหม่ฤดูฝนถัดไป มีลำต้นที่แข็งตั้งตรง สูงประมาณ 1-1.5 ม. ใบแข็ง เรียวเล็กยาว ออกดอกที่ปลายยอด มี 6 กลีบ ปลายกลีบม้วนโค้งขึ้นด้านบน ดอกทยอยบานจากล่างขึ้นบนจนสุดปลายยอดเกสรห้อยลง ออกดอกในช่วงเดือนสิงหาคม-เดือนกันยายน พบในช่วงความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,500 เมตรขึ้นไป

อั้วเขากวาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Habenaria limprichtii* Schltr.

วงศ์ : Orchidaceae

อั้วเขากวาง เป็นกล้วยไม้ดินขนาดเล็กที่พบได้ยาก ขึ้นในบริเวณพื้นที่ค่อนข้างเปิดโล่งริมทุ่งหญ้า ในผืนป่าดิบเขา พบในบริเวณภูเขาสูงที่มีอากาศหนาวเย็น ชอบความชื้นสูง ในอุทยานแห่งชาติภูสอยดาวพบได้ที่บริเวณเนินมรณะ ก่อนถึงลานสนบนยอดภูสอยดาว ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการเดินชม เนื่องจากเป็นพืชที่ขึ้นบริเวณความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,500 เมตร มักขึ้นเป็นกลุ่มเล็กบริเวณพุ่มไม้ มีก้านดอกยาว ดอกออกเป็นช่อที่ปลาย ครั้งละประมาณ 3-6 ดอก ดอกบานใหม่ ๆ สีเขียวใส และจะเปลี่ยนเป็นสีขาวสวยงามเมื่อบานหลายวันกลีบปากแผ่กว้างและมีรยางค์คล้ายเขากวาง

ชมพูนุช

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pedicularis evardii* Bonati

วงศ์ : Scrophulariaceae

ชมพูนุช เป็นไม้ล้มลุกขึ้นเป็นกอ ที่จะไม่แผ่ขยายพันธุ์ใน
วงกว้างเหมือนหญ้าอื่น ๆ มีอายุปีเดียว หรือหลายปี มีใบแบบ
ขนนก ใบเดี่ยว ดอกออกเป็นช่อตามซอกใบ สีชมพูสวยงาม
พบในทางภาคเหนือของประเทศไทย บริเวณป่าดิบเขาในระดับ
ความสูง ชอบอากาศเย็น มีความชุ่มชื้น จัดอยู่ในไม้สกุลชมพู
เชียงดาว ซึ่งมีสมาชิกอยู่ประมาณ 600 ชนิด ทั่วโลก
โดยเฉพาะเขตอัลไพน์ทางตะวันตกของจีนและแถบหิมาลัย
ในไทยพบ 4 ชนิด ได้แก่ จันทร์เชียงดาว ชมพูเชียงดาว
พู่ชมพู รวมถึงชมพูนุช

เอื้องแฝงภู

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Aphyllorchis montana* Rchb.f.

วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องแฝงภู กล้วยไม้กินซาก ขึ้นในป่าดิบชื้น ลำต้นเป็นเหง้าทอดขนานอยู่ใต้ดิน มีช่อดอกแทงขึ้นเหนือพื้นดิน ราว 1 ม. โคนก้านใหญ่มีกาบปกคลุมเป็นจำนวนมาก ดอกกว้างประมาณ 2-3 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกแถบแกมรูปหอก สีเหลืองอ่อน มีเส้นสีน้ำตาล 2-4 เส้น เอียงขนานกับกลีบปากรูปหัวใจ พบได้ทางภาคเหนือของประเทศไทย ในช่วงเดือนตุลาคม-เดือนพฤศจิกายน

สร้อยสุวรรณา

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Utricularia bifida* L

วงศ์ : Lentibulariaceae

สร้อยสุวรรณา เป็นพืชล้มลุกอายุปีเดียว มักขึ้นเป็นกอเล็ก ๆ สูงประมาณ 10-15 ซม. พบในที่ชื้นแฉะแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดอกสีเหลืองสดออกเป็นช่อตั้งจากโคนกอ มีดอกย่อย 2-6 ดอก กลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นดอก มีใบออกเดี่ยวขนาดเล็ก เรียงเวียนรอบโคนต้น มีอวัยวะจับกินแมลงตามข้อของไหล หรือบนใบ บริเวณโคนมีเส้นสีแดงเข้มตามยาว กลีบล่างมนกลม หรือแยกเป็น 2 พู เจริญเติบโตได้ดีตามพื้นโล่งบนลานหินทราย

สิงโตรวงข้าว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bulbophyllum morphologorum* F. Kranzl.
วงศ์ : Orchidaceae

สิงโตรวงข้าว เป็นกล้วยไม้อิงอาศัย ใบเป็นรูปรีแกมขอบขนานเรียวยาว ปลายใบแหลม ยาวประมาณ 13-15 ซม. ลำลูกกล้วยผิวสีเขียวอมเหลืองเป็นสันเล็กน้อยคล้ายรูปไข่ ดอกมีกลิ่นเหม็น ออกเป็นช่อกระจะตั้งจากโคนกอ กลีบดอกเป็นรูปสามเหลี่ยมสีเหลืองขุ่นปลายเรียวยาว ขอบหยักไม่เป็นระเบียบ พบในป่าดิบเขาในอากาศเย็นและชุมชื้นตลอดทั้งปี

กุหลาบขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Rhododendron lyi* H. Lév.

วงศ์ : Ericaceae

กุหลาบขาว เป็นไม้พุ่มเตี้ย ใบเดี่ยวออกเรียงเวียนสลับเป็นกลุ่มที่ปลายกิ่ง แผ่นใบรูปไข่กลับ ยาว 4-7 ซม. ปลายแหลม มีติ่งโคนสอบเข้าหากัน กิ่งอ่อนมีขนและเกล็ดสีน้ำตาลปกคลุม ออกดอกสีขาวสะอาดเป็นช่อที่ปลายกิ่ง กลีบดอกมี 5 กลีบ เชื่อมกันคล้ายรูปแตร ด้านในมีจุดประสีเหลือง ผลเป็นรูปรี ผิวขรุขระ อาศัยลมช่วยกระจายพันธุ์เป็นหลัก พบมากทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่บนสันเขาที่โล่งแจ้งตามโขดหิน ออกดอกในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เดือนพฤษภาคม

หยาดน้ำค้าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Drosera peltata* Sm.

วงศ์ : Droseraceae

หยาดน้ำค้าง หรือหญ้าไฟตะกาด พืชกินแมลงที่มีหัวใต้ดิน ขนาดเล็ก ใบตามลำต้นแบบก้นปิดรูปสามเหลี่ยม เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.3-0.6 ซม. ผิวด้านบนและขอบใบมีขนยาวสีแดง ปลายขนมีหยดน้ำเหนียวใส มีไว้เพื่อดักจับแมลง ดอกเป็นช่อตั้งตรงไม่แตกแยกแขนง ใบที่โคนหลุดร่วงง่าย กลีบเลี้ยงรูปไข่แกมรูปรีขอบเป็นชายครุย กลีบดอกสีขาว รูปไข่ ยาว 0.5-0.6 ซม. มีเขตการกระจายพันธุ์กว้างใน แถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศรีลังกา จีน ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ส่วนในไทยสามารถพบได้ทุกภาค ขึ้นตาม ที่ชื้นแฉะ ในที่โล่งและดินที่ไม่สมบูรณ์

หางหมาจอก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Uraria crinita* (L.) Desv. ex DC.

วงศ์ : Leguminosae-Papilionoideae

หางหมาจอก หรือหางกระรอก และอีกหลายหลากชื่อ เรียกแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เป็นไม้ที่ขึ้นอยู่ทั่วไปในทุกภาคของไทย ในพื้นที่ดินร่วนปนทราย

เป็นไม้พุ่มลำต้นตั้งตรงสูง 30-120 ซม. ดอกของมันมีความโดดเด่นมาก มีดอกย่อยเรียงอัดตัวกันแน่น สีม่วงอมชมพู ก้านดอกย่อยและกลีบเลี้ยงมีปุยขนยาวปกคลุมหนาแน่น นอกจากความสวยงามแล้ว ส่วนรากของมันยังมีประโยชน์อย่างกว้างขวาง สามารถนำไปทำยารักษาได้หลายโรค ทั้งคนและสัตว์

เอื้องแซะภูกระดึง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Dendrobium christyanum* Rchb.f.

วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องแซะภูกระดึง เป็นกล้วยไม้อิงอาศัยที่สวยงาม จะบานเฉพาะบนยอดดอยสูงที่มีอากาศเย็น มีลำต้นเป็นทรงรี ปล่องตรงกลาง มีความสูง 6-12 ซม. สีเขียวเข้มอมน้ำตาล ใบเป็นรูปรีสีเขียวเข้ม ปลายแหลม ยาว 4-6 ซม. กว้าง 1.5 ซม. ดอกเกิดที่ข้อใกล้ปลายยอดหรือที่ยอด โดยออกเป็นช่อสั้น ๆ 1-2 ดอก ดอกกว้างประมาณ 2-2.5 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีขาวแกมส้ม ปลายแหลม กลีบปากใหญ่กว่ากลีบอื่น ๆ เอื้องแซะภูกระดึงเป็นกล้วยไม้ที่มีกลิ่นหอม จะออกดอกในช่วงเดือนพฤษภาคม-เดือนสิงหาคม สามารถพบได้ในป่าดิบเขา ป่าสนเขา ป่าดิบแล้ง ที่มีความสูงตั้งแต่ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง

บัวทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Hypericum hookerianum* Wight & Arn.

วงศ์ : Guttiferae

บัวทอง ไม้พุ่ม ทรงกลม สูงได้ประมาณ 1-2 ม. ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูปไข่ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก ยาว 2-7 ซม. ปลายใบแหลมหรือกลม โคนใบรูปลิ่มหรือรูปคล้ายรูปหัวใจตื้น ๆ มีต่อมกระจาย เส้นแขนงใบ 2-4 คู่ ก้านใบสั้น ยาว 0.1-0.4 ซม. ดอกออกเป็นช่อกระจุกสั้น ๆ มี 1-5 ดอก ดอกรูปถ้วย ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3-6 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีจำนวนอย่างละ 5 กลีบ กลีบดอกสีเหลืองทองหรือเหลืองอ่อน รูปไข่ บัวทองมีเขตการกระจายพันธุ์กว้างในเขตเอเชีย ในประเทศไทยพบเฉพาะทางภาคเหนือ ขึ้นตามชายป่าดิบเขา ระดับความสูง 1,600-2,500 เมตร จากระดับน้ำทะเล

สิงโตปากนกแก้ว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Bulbophyllum psittacoglossum* Rchb.f.

วงศ์ : Orchidaceae

สิงโตปากนกแก้ว หรือสิงโตลิ้นนกแก้ว เป็นกล้วยไม้อิงอาศัยขนาดเล็ก ลำต้นเจริญทางด้านข้าง ลำลูกกล้วยเป็นรูปไข่แกมทรงกระบอก ลำต้นเรียงชิดติดกันและทอดเอนไปสู่ยอด แผ่นใบหนายาว 7-9 ซม. กว้าง 2.5-3 ซม. ดอกออกเป็นช่อสีเหลืองสด มีเส้นสีแดงขีดตามความยาวของกลีบกลิ่นหอมอ่อน ๆ ก้านช่อสั้น ก้านดอกสีเหลืองมีจุดประสีแดง กลีบปากเป็นรูปแถบหนาอ้วนสีม่วงแดง สามารถพบได้ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะออกดอกชูช่อให้พบเห็นบนป่าดิบเขา
ในเดือนพฤษภาคม-เดือนมิถุนายน

เอื้องเทียนหนู

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Coelogyne schultesii* S.K. Jain & S. Das

วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องเทียนหนู หรือเอื้องหินเป็นกล้วยไม้อิงอาศัยลำลูกกล้วยรูปรี กว้าง 2 ซม. ยาวประมาณ 4-5 ซม. ใบรูปรีมีความกว้าง 2.5-3 ซม.ยาว 12-15 ซม. แผ่นใบเหนียวมีสีเขียวเข้มเป็นมัน ช่อดอกแบบกระจะเกิดที่ยอดค่อนไปทางปลายช่อและค่อนข้างโปร่ง ช่อดอกยาว 12-18 ซม. ดอกในช่อ 5-10 ดอก ดอกมีขนาดประมาณ 1-1.2 ซม. กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีสีน้ำตาล กลีบดอกเรียวบาง กลีบปากสีขาว มีแถบสีน้ำตาลกลางกลีบ ปลายกลีบเว้าลึก เอื้องเทียนหนูพบได้ในพื้นที่ป่าดิบทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงฤดูดอกจะเป็นช่วงเดือนกรกฎาคม-เดือนสิงหาคม

เอื้องเบี้ยไม้ใบขน

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Trichotosia dasyphylla* (Parish & Rchb.f.) F. Kränzl.

วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องเบี้ยไม้ใบขน หรือสามก้อม เป็นกล้วยไม้อิงอาศัย ดอกขนาดเล็กกลีบปากดอกมีสีเหลืองที่มีความแตกต่างกันไปตั้งแต่สีอ่อนจนถึงสีเข้มสด ลักษณะใบเกือบกลมในหนึ่งต้นจะมีใบแค่ 2-4 ใบ และใบมีขนาดเล็กอวบน้ำมีขนแข็งสีขาวปกคลุม กลีบเลี้ยงมีขนแข็งสีขาวปกคลุมเช่นเดียวกับใบ มักเกาะกลุ่มเป็นเหง้าใหญ่เลื้อยแตกแขนงมากตามต้นไม้ยืนต้น ออกดอกช่วงเดือนมิถุนายน-เดือนกรกฎาคม มักเกาะตามเปลือกต้นไม้บริเวณริมหน้าผาที่มีลมพัด

เอื้องดินลาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Spathoglottis pubescens* Lindl.

วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องดินลาว หรือบานจ้วน มีลำต้นใต้ดินแปรรูปเป็นหัวสะสมอาหารใบเป็นรูปแถบ ปลายใบแหลม มีสีเขียวเรียงตัวแบบสลับ แผ่นใบมีรอยพับจีบ ช่อดอกเป็นแบบช่อกระจะ ก้านช่อดอกแข็งและตั้งตรง มีขนละเอียดปกคลุมดอกเป็นดอกสมบูรณ์เพศแบบสมมาตรด้านข้าง มีกลีบเลี้ยง 3 กลีบ กลีบดอก 3 กลีบ กลีบปากมี 3 แฉก เอื้องดินลาวมีดอกสีเหลืองถึงเหลืองเข้ม หุกลีบปากมีเส้นสีแดงจางส่วนเอื้องดินลาวมีสีแดงเข้มเส้าเกสรเรียวยาว กลุ่มเรณูมี 8 อัน รูปร่างคล้ายกระบอง

ประทัดดอย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Agapetes lobbii* C.B. Clarke

วงศ์ : Ericaceae

ประทัดดอย หรือสะเม็ก เป็นไม้พุ่มอิงอาศัย แตกกิ่งระเกะระกะ มีรากอวบขนาดใหญ่ อุ้มน้ำ เกาะตามต้นไม้ใหญ่ที่มีมอสส์ปกคลุม ใบเดี่ยว เรียงเวียนสลับเป็นกลุ่ม ปลายใบเรียวแหลม ขอบใบเรียบเป็นแผ่นหนา ดอกสีแดงออกเป็นช่อยาวไม่แตกแขนงตามกิ่ง เมื่อบานจะคว่ำลงสู่พื้นคล้ายรูประฆัง กลีบดอกติดกันเป็นหลอด ปลายกลีบม้วนตลบไปด้านหลัง พบที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในป่าดิบเขาที่ค่อนข้างโปร่ง ที่ระดับความสูง 1,000-2,300 เมตรจากระดับน้ำทะเล

เอื้องลิ้นมังกร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Habenaria rhodocheila* Hance.
วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องลิ้นมังกร กล้วยไม้ดินขนาดเล็ก สีสันสดใส ที่จะบาน ประดับผืนป่าในช่วงฤดูฝน ด้วยกลีบดอกสีส้มสดใส กับช่อดอกดูแข็งแรงเมื่อเทียบกับขนาดของลำต้น มักขึ้นอยู่บนฮิวมัสซึ่งอยู่บนหินที่ระบายน้ำได้ดี ใบขนาดไม่ใหญ่นักปลายแหลม มักอยู่รวมกันเป็นกลุ่มพบได้ทั่วไปในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย สำหรับชนิดที่พบในอุทยานฯ ภูสอยดาว มีดอกสีส้มสดใส กับกลีบปากขนาดใหญ่ที่เป็นแฉกแปลกตา จนได้รับชื่อว่าลิ้นมังกร กล้วยไม้ชนิดนี้มีความหลากหลายในสีสันอย่างมาก

เอื้องพลายงาม

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pleione praecox* (Sm.) D. Don

วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องพลายงาม กล้วยไม้ดินขนาดเล็ก เป็นพืชอิงอาศัยบนต้นไม้ บนหิน หรือบนดิน ลำลูกกล้วยเจริญมาจากปล้อง มี 2 ใบ ใบอ่อนม้วนตามยาว แผ่นใบเกลี้ยง ใบแก่จะร่วงก่อนที่จะผลิดอก ดอกเกิดขึ้นจากหน่อใหม่ เป็นดอกเดี่ยวขนาดใหญ่ สีชมพูสวยสดใส บางครั้งพบสีขาวด้วย มีกลีบเลี้ยงแยกจากกันเป็นอิสระ เป็นกล้วยไม้ที่หายากพบครั้งแรกบริเวณเทือกเขาหิมาลัย ในประเทศไทยพบได้เฉพาะทางภาคเหนือเท่านั้น

เอื้องสำเภาอินทนนท์

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cymbidium mastersii*

วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องสำเภาอินทนนท์ เป็นกล้วยไม้ซิมบิเดียมขนาดกลาง พบบนต้นไม้และบนหินในป่าดิบเขาที่มีความชื้น พบบริเวณที่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 900-2,500 เมตร ชอบอากาศที่ค่อนข้างหนาวเย็นทางภาคเหนือของประเทศไทย ลักษณะลำต้นสูง ลำหนึ่งอาจมีใบมากถึง 17 ใบ มีช่อดอกยาวประมาณ 20-30 ซม. ออกจากซอกใบ มีดอกสีขาว หรืออาจมีสีชมพูเรื่อ ๆ บางแห่งพบว่ามีจุดสีแดงกระจายที่ปาก เป็นกล้วยไม้ที่มีกลิ่นหอมและมีการสร้างน้ำหวานบริเวณส่วนในสุดของปากกับโคนของเส้าเกสร ออกดอกในช่วงเดือนกันยายน-เดือนธันวาคม

เอื้องผีพราย

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Eria amica* Rchb.f.
วงศ์ : Orchidaceae

เอื้องผีพราย หรือเอื้องนิมมานรดี เป็นกล้วยไม้ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชทานพระนามไว้เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรพรรณไม้ที่บริเวณโคกนกเปราะ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง เมื่อปี พ.ศ. 2534 ซึ่งพบในประเทศอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นกล้วยไม้อิงอาศัย ชอบความชุ่มชื้น ออกดอกเป็นช่อยาวประมาณ 12-15 ซม. ก้านดอกมีขนสีขาว กลีบดอกเลี้ยงสีขาวมีขีดตามยาวสีแดงเข้มสวยงาม

หรีดกินซาก

ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Cotylanthera* sp.

วงศ์ : Gentianaceae

หรีดกินซาก พืชกินซากขนาดเล็ก ที่พบได้ยากมาก เพราะมีดอกเฉพาะในช่วงฤดูฝน ส่วนฤดูอื่นก็เก็บอาหารอยู่ใต้ดิน ใบลดขนาดลงเหลือเพียงเกล็ดเล็ก ๆ ติดอยู่กับลำต้น สีขาวใส ดอกออกที่ปลายของลำต้น อาจจะมีเพียงดอกเดียวหรือมากกว่า กลีบมี 4 กลีบ โคนกลีบดอกสีม่วงอ่อนและไปเข้มในส่วนปลาย เกสรสีเหลืองมองเห็นชัดเจน พันธุ์พืชชนิดนี้นับได้ว่ามีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากดอกไม้กินซากทุกชนิดล้วนแต่น่าสนใจยิ่งนัก เนื่องจากมีการศึกษาพรรณพืชในกลุ่มกินซากและมีโอกาสเจอได้ค่อนข้างน้อย ที่สำคัญเรานำมาปลูกเลี้ยงเพื่อเป็นไม้ประดับไม่ได้ พบเจริญอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างชื้นและมีแสงลงได้น้อย ที่ระดับความสูงประมาณ 1,200 เมตร ในช่วงฤดูเดือนสิงหาคม-เดือนกันยายน พบกระจายพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากมาเลเซีย ปาปัวนิวกินี จนไปถึงสิกขิมและเนปาล

การเตรียมตัว ขึ้นภูสอยดาว

คำแนะนำ

การเดินทางไปภูสอยดาว ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเพื่อชมดอกไม้ที่จะออกดอกบานสะพรั่งช่วงเดือนสิงหาคม-ต้นเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน ดังนั้นการเตรียมตัวเพื่อเดินป่าในฤดูนี้จึงถือเป็นเรื่องสำคัญมาก อีกทั้งยอดภูไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ทั้งร้านขายของ ร้านอาหาร และที่พัก ทุกอย่างจำเป็นต้องอาศัยการพึ่งพาตัวเอง

1. **การแต่งกาย** ควรเป็นเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวที่แห้งง่ายและสวมใส่สบาย ขณะเดียวกันก็ควรเตรียมจำนวนเสื้อผ้าไปให้เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ชีวิตท่องเที่ยวอยู่บนภู อีกทั้งควรมีเสื้อกันหนาวและเสื้อกันฝนไปให้พร้อม ให้เหมาะสมกับสภาพอากาศในแต่ละฤดูกาล

2. **รองเท้าควรเป็นรองเท้าเดินป่า** แบบหุ้มส้นหรือหุ้มข้อ พื้นรองเท้าไม่ควรแข็งหรืออ่อนจนเกินไป ขนาดพอเหมาะและมีน้ำหนักเบา และควรสวมถุงเท้าเพื่อป้องกันรองเท้ากัด

3. **อุปกรณ์ทำอาหาร** ไม่ว่าจะเป็นเตา หม้อ กะทะ ช้อน จาน อุปกรณ์หุงต้มและอาหารต่าง ๆ

4. **เต็นท์พักแรม** มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสมกับจำนวนคน หากใช้เปลสนามควรมีผ้าพลาสติกสำหรับกางขึงเหนือเต็นท์ หรือเปลสนามเพื่อกันน้ำค้างและน้ำฝน

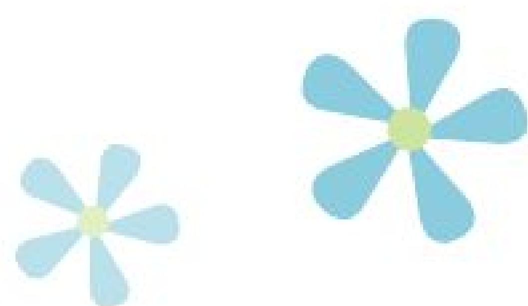

5. **เป้สัมภาระ** ควรมีขนาดเหมาะสมกับลำตัวและจำนวนสัมภาระ หากเป้มีน้ำหนักมาก ควรใช้สายคาดเอวเพื่อถ่ายเทน้ำหนักส่วนหนึ่งจากบ่ามาที่ลำตัวและบริเวณส่วนเอวเพื่อช่วยรับน้ำหนักด้วย อย่างไรก็ตาม ภูสอยดาวจะมีลูกหามไว้คอยบริการ

6. **ของใช้อื่น ๆ** อาทิ ถุงขยะ ถุงพลาสติก ยาสามัญประจำบ้าน โลชั่นกันแมลง ไฟฉาย ฯลฯ

การเดินทาง

รถยนต์

จากจังหวัดพิษณุโลก : ไปตามทางหลวงหมายเลข 11 ประมาณ 64 กม. แล้วเลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 1246 ประมาณ 12 กม. ถึงบ้านแพะเลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 1143 ประมาณ 43 กม. ถึงอำเภอชาติตระการ แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 1237 ประมาณ 57.6 กม. ผ่านบ้านบ่อภาคไปบรรจบกับทางหลวงหมายเลข 1268 ประมาณ 12. กม. ถึงน้ำตกภูสอยดาว อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว รวมระยะทางประมาณ 189 กิโลเมตร

จากจังหวัดอุตรดิตถ์ : ใช้ทางหลวงหมายเลข 1047 (อุตรดิตถ์-น้ำปาด) ประมาณ 71.3 กม. ถึงอำเภอน้ำปาด แล้วเข้าสู่ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1239 ประมาณ 38.6 กม. เลี้ยวขวาสู่ทางหลวงหมายเลข 1268 อีกประมาณ 15.5 กม. จะถึงน้ำตกภูสอยดาว อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว รวมระยะทางประมาณ 133 กิโลเมตร

รถโดยสารประจำทาง

ช่วงที่ 1 จากกรุงเทพฯ ขึ้นรถโดยสารที่สถานีขนส่งหมอชิต สายกรุงเทพฯ-พิษณุโลก ไปลงที่จังหวัดพิษณุโลก

ช่วงที่ 2 จากจังหวัดพิษณุโลก เดินทางด้วยรถโดยสารระหว่างอำเภอ ไปอำเภอชาติตระการ ระยะทางประมาณ 100 กม.

ช่วงที่ 3 จากอำเภอชาติตระการ เดินทางด้วยรถสองแถว ซึ่งมีวันละ 1 เที่ยว รถออกเดินทางไม่เกิน 09.00 น. ไปที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูสอยดาว ระยะทางประมาณ 70 กม. หรือจะเช่าเหมาไปทั้งคันก็ได้

อุทยานแห่งชาติ ภูสอยดาว

ประทัดดอย
Agapetes lobbii

ดอกถั่ว

Family : Leguminosae

ดอกหงอนนาค

Murdannia gigantea

เอนอ้าขน
Osbeckia stellata

รองเท้านารีอินทนนท์
Paphiopedilum villosum

สิ่งมีชีวิตน่าสนใจ
บนลานสน

อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว
สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 11 พิษณุโลก
ต. ห้วยมุ่น อ. น้ำปาด จ. อุตรดิตถ์ 53110
โทรศัพท์ 0 5543 6001-2
www.dnp.go.th